

DIONYSII CATONIS ³
DISTICHA
DE MORIBVS
AD FILIVM. *Pam 63*

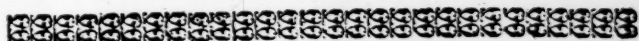
Recognita de novo ad Meta-
phrasin & castigationes IOSEPHI
SCALIGERI.

à I. R. *(ato (D))*
In usum Scholarum. *K*

EDINBURGĪ,
Excudebat Andreas Hart. 1620.

P R A E F A T I O

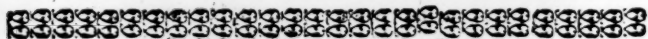
Cum brevissimis praeceptis.

QUum animadverterem, quam plurimos homines graviter errare in via morum, succurrendum & consulendum eorū opinionioni fore existimavi, maxime, ut gloriose viverent, & honorem contingerent. Nunc te fili charissime docebo, quo pacto morem animi tui componas. Igitur praecepta mea ita legito, ut intelligas. Legere enim, & non intelligere, negligere est.

I taque Deo supplica.	In iudicium adesto
Parentes ama	Convivare raro
Cognatos cole	Quod satis est dormi
Magistrum metue	Iusjurandum serva
Datum serva	Vino te tempera
Foro pare	Pugna pro patria
Cum bonis ambula	Nil temere credideris
Ad consilium ne accedes	Tu te consule
seris antequā voceris	Meretricem fuge
Mundus esto	Literas disce
Saluta libenter	Nihil mentire
Majori cede	Bonis benefacito
Minori parce	Maledicus ne esto
Rem tuam custodi	Existimationem retine
Verecundiam serva	Æquum iudica
Diligentiam adhibe	Parentes patientia vince
Libros lege	Beneficii accepti membr esto
Quæ legeris memento	Ad prætorium statò
Familiam cura	Consultus esto
Blandus esto	Vtere virtute
Iraisci ab re noli	Iracundiam tempera
Neminem irriferis	Trocho lude
Miserum ne irriferis	Aleas fuge
Mutuum dato	Nihil arbitrio virium feceris
Cui des, videto	Minorem te ne contempseris

CATONIS

<p>Aliena concupiscere noli, Conjugem ama. Liberos erudi. Patere legem, quam ipse tuleris.</p>	<p>Pauca in convivio lo- quere. Illud stude agere, quod ju- stum est. Amorem libenter ferto.</p>
--	--

Distichorum de Moribus.

LIBER I.

Dei cultus precipuus.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt;
 Hic tibi præcipuè sit pura mente colendus.

Somnolentia vitanda.

Plus vigila semper, ne somno deditus esto:
 Nam diuturna quies, vitiis alimenta ministrat,

Cohibenda lingua.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam:
 Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.

Sibi ipsi conveniendum.

sperne repugnando tibi tu contrarius esse:
 Conveniet nulli, qui secum diffidet ipse.

Nemo temere culpandus.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,
 Quum culpas alios, nemo sine crimine vivit.

Utilitas divitiis anteponenda.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque,
 Utilitas opibus præponi tempore debet.

Mores pro tempore mutandi.

Constans & levis, ut res expostulat, esto,
 Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Vxori non semper assentiendum.

Nil temere uxori de servis crede querenti,
 sæpè etenim mulier, quem conjunx diligit, odit.

Instandum correctioni Amici.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
 Si tibi sit charus, noli desistere coeptis.

LIBER I.

Sculi verbis non vincuntur.

Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Amicus sibi quisque primus.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus,
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Rumores spargere vetitum.

Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.

Fides aliena non promittenda.

Spem tibi promissi certam promittere noli:
Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Iudex quisque sui.

Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento:
Plus aliis de te, quam tu tibi credere noli.

Beneficiorum ratio.

Officium alterius multis narrare memento:
Atque aliis cum tu benefeceris, ipse sileto.

Senio bene gesta referenda.

Multorum cum facta tenex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant, juvenis quæ feceris ipse.

Suspicionis labes.

Ne cures, si quis tacito sermone loquatur.
Consciens ipse sibi de se putat omnia dici.

In prosperis de adversis cogitandum.

Cum fueris foelix, quæ sunt adversa caveto:
Non eodem cursu respondent ultima primis.

Mors alterius non speranda.

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

Amicus in dono estimandus.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè & laudare memento.

Paupertatis tolerantia.

Infantem nudum cum te natura creavit:
Paupertatis onus patienter ferre memento.

CATONIS

Mors non formidanda.

Ne timeas illam, quæ vitæ est ultima finis;
Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsum.

Amicorum ingratitude fugienda.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,
Incusare Deum noli, sed te ipse coerce.

Frugalitas.

Ne tibi quid desit, quæsit utere parte:
Utque quod est serves semper tibi deesse putato.

Promissio iterata molesta.

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli:
Ne sis ventosus, dum vis bonus ipse videri.

Ars arte deludenda.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simile: sic ars deluditur arte.

Blandiloquentia suspecta.

Noli homines blando nimium sermone probare,
Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps.

Liberi artibus instruendi.

Quum tibi sint nati, nec opes, tum artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Res quomodo estimanda.

Quod vile est carum, quod carum est, vile putato:
sic tibi nec cupidus, nec avarus habebereis ulli.

Culpata non facienda.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse,
Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum.

Concedenda petenda.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum,
Nam stultum est petere id quod possit iure negari.

Nota ignota non commutanda.

Ignotum tibi tu noli præponere notis,
Cognita iudicio constant, incognita casu.

Dies quisque supremus putandus.

Cum dubia incertis versetur vita periculis,
Pro lucro tibi pone diem, quicumque laboras,

LIBER II.

Obsecrandus amicus.

Vincere cum possis, interdum cede sodali,
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

Amicitia mutua officia.

Ne dubita, cum magna petas impendere parva:
His etenim rebus coniungit gratia charos.

Amicitia rixas odit.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia iuncta est,
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Castigatio sine ira.

Servorum culpis, cum te dolor urget in iras:
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Patientia vince.

Quem superare potes interdum vince ferendo:
Maxima enim morum semper patientia virtus.

Quasita sunt servanda.

Conserua potius, quæ sunt iam parva labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Consulendum sibi in primis.

Dapsilis interdum notis, & charus amicis,
Cum fueris foelix, semper tibi proximus esto.

LIBER II.

PRAEFATIO.

Telluris si forte velis cognoscere cultus,
Virgilium legito: quod si mage nosse laboras
Herbarum vires, Macer has tibi carmine dicet,
Corporis ut cunctos possis depellere morbos.
Si Romana cupis & civica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis proelia dixit:
Si quis amare velis, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. Sin autem cura tibi hæc est,
Ut sapiens vivas, audi, quæ discere possis,
Per quæ semotum vitiis traducitur ævum.
Ergo ades, & quæ sit sapientia, discite legendo.

De omnibus bene merendum.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento,
Uttilius regno est meritis acquirere amicos.

CATONIS.

Arcana non scrutanda.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit,
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Mortis timor gaudia pellit.

Linque metum lethi, nam stultū est tempore in omni,
Dum mortem metuas, amittere gaudia vitæ.

Iracundia cavenda.

Iratus de re incerta contendere noli:
Impedit ira animum, ne possit cernere verum.

Expendendum ubi opus est.

Fac sumptum properè cum res desiderat ipsa:
Dandū etenim est aliquid, cum tēpus postulat aut res.

Fortuna modica tutior.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:
Tuta mage est puppis, modico quæ flumine fertur.

Occulta vitia reticenda.

Quod pudeat, socios prudens celare memento,
Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.

Occulta tandem revelantur.

Nolo putes pravos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent, sed tempore parent.

Imbecillitas virtute compensatur.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet, cui vim natura negavit.

Cedendum potiori ad tempus.

Cui scieris non esse parem te, tempore cede,
Victorem à victo superari sæpe videmus.

Rixandum cum familiaribus non esse.

Adversus notum noli contendere verbis,
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Fortuna non quarenda sorte.

Quid Deus intendat noli perquirere sorte,
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Luxus o dium generat.

Invidiam nimio cultu vitare memento:
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

Animus

LIBER II.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium.

Esto animo forti, cum sis damnatus iniquè,
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Reconciliatis lis non refricanda.

Litis præteritæ noli maledicta referre,
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Te ipsum neque lauda, neque culpa.

Ne tè collaudes, ne te culpaveris ipse:
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Parsimonia.

Vtere quæsitis parce, quum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Supercilium nonnunquam deponendum.

Inspiciens esto, cum tempus postulat, aut res:
Stultitiam simulare loco prudentia summa est.

Neque prodigus, neque avarus.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento,
Crimen avaritiæ: nam sunt contraria famæ.

Loquaci parum credendum.

Noli tu quædam referenti credere semper,
Exigua ijs tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Ebrius vinum non accuset.

Quod potus peccas, ignoscere tu tibi noli,
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Amicis consilia credenda.

Consilium arcanum tacito committe sodali:
Corporis auxilium medico committe fideli.

Successus malorum ne te offendant.

Indignos noli successus ferre molestè:
Indulget fortuna malis, ut lædere possit.

Futuros casus providendos.

Prospice, qui veniunt, hos casus esse ferendos,
Nam levius lædit, quicquid prævidimus ante,

Animus in adversis spe fovendus.

Rebus in adversis animum submittere noli,
Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit,

Oportunitas

CATONIS

Opportunitas cum contingit tenenda.

Rem tibi quam nosces aptam, dimittere noli,
Fronte capillata, post est occasio calva,

Futura ex praeiis colligenda.

Quod sequitur specta, quodque imminet ante videto,
Illum imitare Deum, qui partem spectat utramque,

Vita ratio habenda.

Fortius ut valeas, interdum parcius esto:
Pauca voluptati debentur plura saluti.

Multitudini cedendum.

Iudicium populi nunquam contempseris unus;
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Valetudo curanda.

Sit tibi praecipue, quod primum est, cura salutis,
Tempora ne culpes, cum sit tibi causa doloris.

Somnia non observanda.

Somnia ne cures; nam mens humana quod optat,
Dum vigilans sperat, per somnum cernit id ipsum.

LIBER III.

PRÆFATIO.

HOC quicumque voles carmen cognoscere Lector,
Quum praecepta ferat, quæ sunt gratissima vitæ;
Commoda multa feres, sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Dandum esse operam literis.

INstue praeceptis animum, nec discere cesses:
Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Moribus captanda fama.

Fortunæ donis semper parere memento,
Non opibus bona fama datur, sed moribus ipsis.

Recte agendo aliorum linguam ne timeas,

Cum recte vivas ne cures verba malorum:
Arbitrii nostri non est, quid quisque loquatur.

Amici crimen celandum.

Productus testis, salvo tamen ante pudore,
Quancumque potes celato crimen amici,

LIBER III.

Blandiloquentia suspecta.

Sermones blandos, blæsolque cavere memento:
simplicitas veri fama est, fraus ficta loquendi.

Ignava vita fugienda.

Segnitiam fugito, quæ vitæ ignavia fertur;
Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Animus seßus relaxandus.

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt possis animo quemvis sufferre laborem.

Malo animo neminem reprehendas.

Alterius dictum, aut factum ne carpseris unquam,
Exemplo simili ne te derideat alter.

Hæc ditas augenda.

Quod tibi fors dederit tabulis, suprema, notato,
Augendo serva, ne sis, quem fama loquatur.

Senectus sit munifica.

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ:
Munificus facito vivas, non parcus amicis.

Verba attendenda non os loquentis.

Vtile consilium dominus ne despice servi,
Nullius sentum si prodest, tempseris unquam;

Præsenti utendum fortuna.

Rebus, & in censu, si non est, quod fuit antè,
Fac vivas contentus eo, quod tempora præbent.

Vxor spe dotis non quærenda.

Vxorem fuge ne ducas sub nomine dotis,
Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.

Alieno sapere exemplo.

Multorum discite exemplo quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra.

Nihil ultra vires.

Quod potes, id tentato: operis ne pondere pressus,
succumbat labor, & frustra tentata relinquo.

Consentire videtur qui tacet.

Quod nosti haud recte factum nolito filere;
Ne videre malos imitari velle tacendo.

Rigor

CATONIS

Rigor favore temperandus.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato,
Ipse etiam leges cupiunt, ut jure regantur.

Feras quæ tua culpa pateris.

Quod merito pateris, patienter ferre memento;
Cumque reus tibi sis, ipsum te iudice damna.

Multa legenda sed cum iudicio.

Multa legas facito: perlectis perlege multa,
Nam miranda canunt, sed non credenda poetæ.

Modeste in convivio loquendum.

Inter convivas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

Iracundia uxorum non formidanda.

Conjugis iratæ nolito verba timere:
Nam lachrymis struit insidias dum foemina plorat.

Quæ sitis utendum, non abutendum.

Vtere quæ sitis, sed ne videaris abuti,
Qui sua consumunt, cum deest aliena sequuntur.

Mors non formidanda.

Fac tibi proponas mortem, non esse timendam;
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Vxor proba si loquax, ferenda.

Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento:
Namque malum est, te nolle pati, hanc non posse tacere.

Pietas erga parentes.

Æqua diligit charos pietate parentes,
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

LIBER IIII.

PRÆFATIO.

SECURAM quicumque cupis, perducere vitam:
Nec vitis herere animum, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento,
Invenies aliquid, quo te nitare magistro.

Divitiarum contempnus.

DESPICE divitias, si vis animo esse beatus:
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari,

Vivere

LIBER III.

Vivere ad naturam optimum.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt.
Si contentus eo fueris, quod postulat usus.

Res ratione regenda.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ nulla est, dicere cæcam.

Amor pecunia ad usum.

Dilige denarii, sed parce dilige formam,
Quam nemo sanctus, nec honestus caprat ab ære.

In valetudine ne opibus parcas.

Quum fueris locuples corpus curare memento,
Æger dives habet nummos, se non habet ipsum.

Castigatio paterna ferenda.

Verbera cum tuleris, discens aliquando magistri,
Fer patris ingenium, quum verbis exit in iram.

Certa & utilia agenda.

Res age quæ profunt: rursus, vitare memento,
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

Libenter donandum.

Quod donare potes gratis, ne vende roganti:
Nam rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Suspicio statim expendenda.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit,
Namque solent primo quæ sunt neglecta, nocere.

Venus abstinentia cohibenda.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

Homo malus fera pessima.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.

Sapientia fortitudini præferenda.

Cum tibi prævalidæ fuerint in corpore vires,
Fac sapias: sic tu poteris vir fortis haberi.

Amicus cordis medicus.

Auxilium à notis petito, si forte laboras,
Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus.

CATONIS

Sacrificium spiritus contribulatus.

Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stulticia est morte alterius sperare salutem.

Amicus ex moribus deligendus.

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Avaritia vitanda.

Vtere questitis opibus: fuge nomen avari,
Quid tibi divitiæ profunt, si pauper abundas?

Voluptas inimica famæ.

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,
Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Senem etiam delirum ne irriseris.

Cum sapias animo, noli irridere senectam:
Nam quicumque senet, sensus puerilis in illo est.

Opes fixæ, ars perpetua.

Disce aliquid: nam cum subito fortuna recessit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Mores ex verbis cogniti.

Perspicito tecum tacitus quid quisque loquatur,
Sermo etenim mores, & celat & indicat idem.

Ars usu iuvanda.

Exerce studium, quamvis perceperis artem;
Vt cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.

Vita contemptus.

Multum ne cures venturi tempora fati,
Non metuit mortem qui scit contemnere vitam.

Discendum & docendum.

Disce, sed à doctis, indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Bibendi ratio.

Hoc bibe quod possis, si tu vis vivere sanus,
Morbi causa mali, nimia est quæcunque voluptas.

Ne damnes quod probaveris.

Laudaris quodcumque palam, quodcumque probaris,
Hoc vide ne rursus levitatis criminis damnes.

Circum.

LIBER IIII.

Circumspectus utraque fortuna.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa caveto:
Rursus in adversis melius sperare memento.

Studio crescit sapientia.

Discere ne cessa, curâ sapientia crescit,
Rara datur longo prudentia temporis usu.

Parce laudandum.

Parcè laudato, nam quem tu sæpè probaris,
Vna dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Discere ne pudeat.

Ne pudeat, quæ nescieris te velle doceri.
Scire aliquid laus est: turpe est nil discere velle.

Rebus utendum ad sobrietatem.

Cum Venere & Baccho lis est sed iuncta voluptas:
Quod blandum est, animo complectere, sed fuge lites,

Trisibus & tacitis non fidentium.

Demisso tacitos animo vitare memento,
Quâ flumen placidum est forsan latet altius unda.

Sors sorti conferenda.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius spectâ, quo sis discrimine peior.

Ultra vires nihil aggradiendum.

Quod potes id tenta: nam littus carpere remis,
Tutius est multo quam velum tendere in altum.

Cum inflo inique non contendendum.

Contra hominem iustum pravè contendere noli,
semper enim Deus iniustas ulciscitur iras,

Fortuna utraque æque ferenda.

Ereptis opibus noli tu flere querendo,
Sed gaude potius tibi quum contingit habere.

Ab amico quid ferendum.

Est iactura gravis, quæ sunt, amittere damnis,
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Tempori non confidendum.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ,
Quocunq; ingrederis sequitur mors corpus ut umbra.

Deus